

IMPORTANȚA CERCETĂRILOR ÎN ARHEOSITURILE DIN VALEA BUDUREASCA-PRAHOVA PENTRU ÎNCADRAREA CRONOLOGICĂ ȘI ATRIBUIREA ETNO-CULTURALĂ A REALITĂȚILOR ARHEOLOGICE DE LA EST DE CARPAȚI (SEC. V-VII)*

Ioan Mitrea

În martie 2009 s-a împlinit o jumătate de secol de la descoperirea primelor situri arheologice din microzona văii Budureasca-Prahova. În mai puțin de un deceniu, au fost identificate în microzona amintită 23 de arheosituri, iar până la începutul anului 1983 au fost înregistrate 31 de situri arheologice.

Îndelungatele cercetări din microzona văii Budureasca, desfășurate cu o tenacitate și o rigurozitate științifică exemplară au impus în arheologia românească un ansamblu de arheosituri de o valoare deosebită și un arheolog de excepție, regretatul Victor I. Teodorescu (1932-2004).

Discipol remarcabil al marelui arheolog Ion Nestor, creatorul Școlii de arheologie medievală în țara noastră¹, Victor Teodorescu a ajuns în timp să fie considerat un arheolog de excepție, de o acribie a cercetărilor de teren devenită proverbială și o valorificare științifică exemplară a artefactelor arheologice descoperite², s-a convins rapid de drumul bun pe care s-a angajat, sub îndrumarea ilustrului său magistru, fiind un adept al ideii lui N. Iorga că „știința dacă e bine îndrumată, înseamnă întotdeauna o înălțare a punctului de vedere, o lărgire de orizont”³.

Cercetările din siturile arheologice din Valea Budureasca, coroborate cu rezultatele cercetărilor din alte situri arheologice de la sud de Carpați au permis

* Comunicare prezentată la Sesiunea Națională de comunicări științifice **Arheologia mileniului I p.Chr.**, ediția a VIII-a, Ploiești, 20-22 august 2009, dedicată împlinirii unei jumătăți de secol de la începutul cercetărilor arheologice în Valea Budureasca-Prahova. Pentru primele patru ediții ale acestei importante manifestări științifice a se vedea textul nostru intitulat **Sesiunea de comunicări-științifice Arheologia mileniului I p.Chr., organizată de Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova**, în *Zargidava*, IV, 2005, p. 225-230.

¹ Sever Dumitrașcu, **Ion Nestor – creator de școală arheologică**, în *Mem.Antiq*, XX, 1995, p. 327-336; Ioan Mitrea, **Ion Nestor (1905-1974) creator de școală în arheologia românească**, în *Zargidava*, IV, 1995, p. 25-36.

² Toate aceste atribute se reflectă în cercetările de teren efectuate și în studiile și articolele publicate, reunite acum într-un excelent volum de foștii săi colaboratori și discipoli Cf. Victor Teodorescu, **Studii și cercetări arheologice în Muntenia**, publicat sub egida Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova, Ploiești, 2009, 629 p + 2 hărți.

³ N. Iorga, **Generalități cu privire la studiile istorice**, ed. IV, Iași, 1999, p. 100.

reputatului arheolog Victor Teodorescu să definească, mai deplin, conceptul de cultură Ipotești-Cândești⁴, caracteristic secolelor V-VII în regiunile dintre Carpați și Dunăre, concept cunoscut și acceptat azi în lumea specialiștilor din țară și de peste hotare, preocupați, într-o măsură mai mică sau mai mare, de istoria și civilizația unor întinse regiuni din Europa răsăriteană din veacurile de mijloc ale primului mileniu creștin.

Împlinirea a 50 de ani de la începutul cercetărilor în siturile arheologice din Valea Budureasca este un prilej deosebit nu numai pentru evaluare drumului parcurs, a rezultatelor acestor cercetări cu sublinierile de rigoare privind semnificația și locul lor în ansamblul scrierii istoriei secolelor de mijloc ale primului mileniu creștin, dar și pentru evidențierea importanței acestor investigații la încadrarea cronologică și atribuirile etno-culturale ale realităților din alte regiuni ale teritoriului vechii Dacii, cum ar fi, de exemplu, regiunile de

⁴ Victor Teodorescu, **Despre cultura Ipotești-Cândești în lumina cercetărilor arheologice din nord-estul Munteniei (regiunea Ploiești)**, în *SCIV*, 15, 1964, p. 483-503; idem, **O nouă cultură arheologică recent precizată în țara noastră: Cultura Ipotești-Cândești (sec. V-VII)**, în *Revista Muzeelor*, II, 1965, număr special, p. 447; idem, **La culture Ipotești-Cândești**, în *Actes du VIIe Congrès International des sciences Pre- et Protohistorique*, Prague, t. 2, 1966, p. 1041-1044; Victor Teodorescu, Marinela Peneș, **Matricea de incidență a siturilor arheologice de la Budureasca (Budureasca I-Budureasca 31), jud. Prahova, oglindă a continuității culturale și a densității paleodemografice în zonă**, în *Anuarul Muzeului de Istorie și Arheologie Prahova. Studii și comunicări*, I, 1984, p. 11-50; Victor Teodorescu, Vasile Dupoi, Marinela Peneș, Dan Lichiardopol, Gh. Panait, **Stațiunea arheologică Budureasca, jud. Prahova (complexele daco-romane și străromânești)**, în *MCA*, A XVII-a sesiune națională anuală de rapoarte, 1983, Ploiești, II, 1993, p. 365-388; Victor Teodorescu, Vasile I. Dupoi, Marinela Jibotean Peneș, Gheorghe Panait, **Budureasca. Străveche și statornică vatră de civilizație la originile poporului român. Cercetările arheologice din anul 1983 privind complexele străromânești de tip Ipotești-Cândești (sec. V-VII e.n.)**, în *Mousaios*, V, 1999, p. 91-117. Pentru întreaga bibliografie privind cercetările arheologului Victor Teodorescu în microzona văii Budureasca a se vedea Alin Frînculeasa, **Bibliografia arheologică a județului Prahova**, București, 2005, p. 91-95 și volumul citat la nota 2, passim. La cercetările din arheositurile din valea Budureasca, conduse nemijlocit de către Victor Teodorescu vreme de aproape patru decenii și continuate azi de unii dintre colaboratorii săi, au participat, în diverse etape ale cercetării, și cunoscuții arheologi Vasile I. Dupoi, Marinela Jibotean-Peneș, regretatul Dan Lichiardopol, precum și Bogdan Ciupercă, Alin Frînculeasa, Andrei Măgureanu, Florea Mogoșanu, Mircea Sfârlea, Răzvan Ciucă, V. Drâmboceanu și Gheorghe Panait. Toți cei menționați, începând cu regretatul mare arheolog Victor Teodorescu și până la cei care continuă munca de cercetare în zonă în zilele noastre, merită stima și recunoștința noastră pentru efortul de a pune în circuitul științific și muzeistic un obiectiv arheologic de excepție cum este cel format de ansamblul arheositurilor arheologice din microzona văii Budureasca. De-a lungul anilor, pentru această cultură s-au folosit mai multe denumiri, începând cu Ipotești-Cândești (I. Nestor, 1960), Ipotești-Ciurel-Cândești (M. Comșa, 1963), etc. Victor Teodorescu de la început până la sfârșitul vieții sale a preferat nominativul de **cultura Ipotești-Cândești**. Cf. **op.cit.**, în *SCIV*, 15, 1964, 4, p. 483, până la ultimul text publicat în timpul vieții, **op.cit.**, în *Mousaios*, V, 1999, p. 91-117. Cf. și un text inedit publicat, postum, vezi volumul Victor Teodorescu, **Studii și cercetări arheologice în Muntenia**, Ploiești, 2009, p. 537-617. Dar chiar și această denumire autorul o considera provizorie, **Ibidem**, p. 612.

la est de Carpați, în fapt din spațiul carpato-nistrean.

O asemenea încercare de bilanț și evaluare, vizând considerații privitoare la istoria generală a spațiului vechii Dacii, nu poate fi decât generatoare de noi impulsuri, în fapt poate chiar de noi direcții de cercetare.

S-a făcut deseori observația că bilanțurile periodice, de data aceasta în istoriografie, având deseori ca finalitate chiar lucrări de sinteză, sunt absolut necesare.

Cu peste un secol în urmă, unul din marii noștri istorici, făcea observația, valabilă și azi, că „istoria unui timp se clădește întotdeauna cu materialul adunat până atunci”, altfel ea ar fi amânată la nesfârșit. „Căci descoperirile se fac neîncetat, cunoștințele se întind și se adâncesc, mărinz fără încetare orizontul istoriei” spunea A.D. Xenopol, convins că timpul aduce completări, corecții, revizui, întregind „arboarele istoriei” și că „orice epocă e în drept să aibă propria sinteză istorică”⁵.

Revenind la cercetările arheologice din microzona văii Budureasca, trebuie făcută remarcă importantă că dacă în urmă cu jumătate de secol această microzonă era aproape o mare pată albă pe harta arheologică a României, astăzi este una din cele mai cunoscute și bogate zone din regiunile sud-carpătice, cu situri arheologice din diverse epoci, respectiv din paleoliticul superior până în secolul al VIII-lea d.Hr., dar cu precădere din veacurile de mijloc ale primului mileniu d.Hr., respectiv din secolele V-VII, etapă de răscruce în istoria romanității nord-dunărene.

Așa cum s-a menționat mai sus, cercetările din microzona Budureasca au permis nu numai cunoașterea evoluției comunităților sătești dintr-o microzonă bine delimitată natural, în cursul secolelor V-VII, dar și la mai deplina definire a conceptului de cultură Ipotești-Cândești, cultură caracteristică regiunilor de la sud de Carpații Meridionali în secolele menționate. În acest sens, un singur exemplu este semnificativ. V. Teodorescu, a definit cu o acribie științifică exemplară, categoriile, subcategoriile, grupele și speciile ceramicii Ipotești-Cândești, stabilind o schemă tipologică, acceptabilă și azi.

Îndelungatele cercetări în siturile din microzona văii Budureasca, îndeosebi cele din arheositurile Budureasca 3, 4, 5, 9, 31, au permis în primul rând cunoașterea mai temeinică a începuturilor și sfârșitului culturii Ipotești-Cândești, a etapelor sale de evoluție internă, respectiv a evoluției demografice, social-economice și culturale (însemne și obiecte paleocreștine), cu observații inedite privind sistemul constructiv evoluat, dotat cu instalații de încălzire diverse (vetre simple, cuptoare din pietre și cuptoare din lut), locuințe-atelier ale

⁵ A.D. Xenopol, **Istoria românilor din Dacia Traiană**, ed. IV, București, 1985, p. 35; Alexandru Zub, **Continuitate și înnoire în discursul istoric**, în volumul **România în Europa medievală (Între Orientul bizantin și Occidentul latin). Studii în onoarea profesorului Victor Spinei**, volum îngrijit de Dumitru Țicu, Ionel Căndea, Brăila, Editura Istros, 2008, p. 56.

unor meșteșugari deja specializați în obținerea dar și în prelucrarea metalelor feroase și neferoase, dar și a legăturilor dintre această cultură și culturile contemporane din celelalte regiuni ale teritoriului vechii Dacii, precum și cu civilizația romano-bizantină. Menționând faptul că aceste cercetări au contribuit la mai buna cunoaștere a începuturilor culturii Ipotești-Cândești, înseamnă că implicit acceptăm realitatea arheologică că aceleași cercetări au contribuit și la cunoașterea sfârșitului culturii Sântana de Mureș, cultură caracteristică etapei ce precede manifestarea culturii Ipotești-Cândești. Veriga de legătură între cele două culturi, la sud de Carpați, o constituie cultura Cireșeanu⁶.

Observația este valabilă nu numai pentru sfârșitul culturii Sântana de Mureș din regiunile sud-carpatică, dar și pentru regiunile est-carpatică, în care sfârșitul culturii Sântana de Mureș⁷ se întrepătrunde cu începuturile culturii Costișa-Botoșana-Hansca⁸, începuturi care coincid cu cele ale culturii Ipotești-Cândești⁹.

Într-o măsură mult mai mare și cu rezultate notabile, cercetările din microzona văii Budureasca, privind secolele V-VII, au fost și sunt folosite ca materiale, respectiv artefacte arheologice, pentru analiza comparativă, încadrarea cronologică și atribuirea etno-culturală a descoperirilor arheologice la est de Carpați, mai precis din spațiul carpato-nistean din aceeași vreme.

Pornind de la tipurile de așezări, locuințe și instalații de încălzit, până la conținutul inventarului descoperit, începând cu ceramica lucrată manual și ceramica lucrată la roată, la diversele tipuri de unelte, obiecte de podoabă și de port, obiecte cu semnificație culturală paleocreștină etc., toate descoperirile de la est de Carpați, aparținând secolelor V-VII, respectiv culturii Costișa-Botoșana-Hansca, își găsesc analogii în descoperirile din siturile arheologice situate în microzona văii Budureasca și în general în aria culturii Ipotești-Cândești.

Dincolo de asemănările dintre materialele descoperite în aria culturii Costișa-Botoșana-Hansca cu cele din aria culturii Ipotești-Cândești, pot fi semnalate și alte similitudini importante. Așa de exemplu complexul de așezări

⁶ Victor Teodorescu, **op.cit.**, Ploiești, 2009, p. 363-409; 450-493.

⁷ Vasile Palade, **Așezarea și necropola de la Bârlad-Valea Seacă (Sfârșitul sec. al III-lea-a doua jumătate sec. al V-lea)**, București, Editura Arc, 2004; Ioan Mitrea, **Contribuția cercetărilor arheologice de la Bârlad-Valea Seacă la cunoașterea culturii Sântana de Mureș**, în *AMT*, II, 2007, p. 7-11.

⁸ Ioan Mitrea, **Observații privind sfârșitul culturii Sântana de Mureș și începuturile culturii Costișa-Botoșana-Hansca, în stadiul actual al cercetărilor arheologice**, în *Carpica*, XXXIV, 2005, p. 133-139.

⁹ Dan Gh. Teodor, **Populația autohtonă în regiunile extracarpatică în secolele V-VII**, în *Istoria românilor*, vol. II, București, Editura Enciclopedică, 2001, p. 652; idem, **Réalités ethno-culturelles du nord du Bas Danube aux Ve-VIIe siècles ap.J.C.**, în vol. **Ethnic Contacts and Cultural Exchanges North and West of the Black Sea from the Greek Colonisation to the Ottoman Conquest**, Romanian Academy. Institute of Archaeology (Editat by Victor Cojocaru), Iași, Trinitas, 2005, p. 417-422.

din microzona Budureasca, cu cele 31 de arheosituri identificate și în mare măsură cercetate, până acum¹⁰, pune în evidență un fenomen important, și anume că alături de obișnuita și frecventa continuitate pe verticală, observată în multe din aceste arheosituri, avem deseori în secolele V-VII și o continuitate pe orizontală. Această continuitate pe orizontală întâlnită în mai multe microzone din regiunile de la sud de Carpați, amintind pe lângă microzona Budureasca, microzona Dulceanca și microzona Șirna etc., se regăsește și în multe microzone din regiunile de la est de Carpați¹¹, ca de exemplu la Botoșana-Suceava, Davideni și Izvoare-Bahna din județul Neamț, Dodești-Vaslui, Hansca din Republica Moldova etc. și presupune și o anumită mobilitate a comunităților sătești, dar pe distanțe relativ mici, de regulă în aceeași microregiune și nu „o retragere la munte”.

S-a făcut deja observația că întotdeauna mobilitatea comunităților sătești, din epoca marilor migrații, s-a circumscris unei stabilități microzonale¹².

Pentru a evidenția că multe din realitățile esențiale și dominante cantitativ descoperite în arheositurile din microzona văii Budureasca, și în general în siturile arheologice aparținând culturii Ipotești-Cândești, se regăsesc în realitățile cercetărilor din spațiul carpato-nistrean, vom lua spre exemplificare, sub formă de studiu de caz, trei din așezările din secolele V-VII, respectiv așezările de la Botoșana-Suceava¹³, Davideni-Neamț¹⁴ și Hansca, din Republica Moldova¹⁵, cele mai întinse așezări cercetate sistematic în spațiul și timpul la care ne referim. Numele acestor așezări se regăsesc și în denumirea complexului cultural Costișa-Botoșana-Hanska, caracteristic spațiului carpato-nistrean în secolele V-VII, complex arheologic contemporan cu cel de la sud de Carpați, denumit Ipotești-Cândești.

¹⁰ Victor Teodorescu, Marinela Peneș, **op.cit.**, p. 11 și urm., cf. și V. Teodorescu și colab., **op.cit.**, în *Mousaios*, V, 1999, p. 91-117.

¹¹ Dan Gh. Teodor, **Aspecte etno-demografice ale continuității la est de Carpați în secolele V-XI e.n.**, în *Memoriile Secției de Științe Istorice ale Academiei Române*, seria IV, 1987, t. XII, București, 1990, p. 175-176.

¹² Ioan Mitrea, **Continuitatea și cercetarea arheologică microzonală**, în *Ateneu – Revistă de cultură*, nr. 151, Bacău, 1982, p. 11; idem, **Realități arheologice și etno-culturale în spațiul carpato-nistrean în secolele VI-VII**, în *Carpica*, XXIII/ 2, 1992, p. 220.

¹³ Dan Gh. Teodor, **Civilizația romanică la est de Carpați în secolele V-VII e.n. Așezarea de la Botoșana-Suceava**, București, 1984, 131 p.

¹⁴ Ioan Mitrea, **Comunități sătești la est de Carpați în epoca migrațiilor. Așezarea de la Davideni din secolele V-VIII**, Piatra Neamț, Editura Constantin Matasă, 2001, 400 p.

¹⁵ Igor Corman, **Contribuții la istoria spațiului pruto-nistrean în epoca evului mediu timpuriu (sec. V-VII D.CHR.)**, Chișinău, Editura Cartdidact, 1998, p. 10-15; Gheorghe Postică, **Civilizația medievală timpurie din spațiul pruto-nistrean (secolele V-XIII)**, București, Editura Academiei Române, 2007, p. 98-100. În aceste lucrări se găsește întreaga bibliografie privitoare la cercetările arheologice de la Hansca, de care și-au legat numele, în special, regretatul arheolog Ioan Hâncu, și în ultimele decenii distinsul arheolog Gh. Postică.

Astfel, locuințe de tipul celor descoperite în așezările din microzona văii Budureasca¹⁶, bordeie și locuințe cu podeaua puțin adâncită, monocelulare, având ca instalații pentru foc vetre simple, cuptoare din pietre și cuptoare din lut, deseori cotlonite în peretele bordeiului, cu unele amenajări speciale cum ar fi lavițele din lut crușat, se întâlnesc și la Botoșana¹⁷, fiind numeroase în marea așezare de la Davideni-Neamț¹⁸ sau la Hansca, în Republica Moldova¹⁹.

Ceramica, categoria de artefacte arheologice cea mai frecventă în așezările din secolele V-VII, atât categoria lucrată la roată, cât și aceea modelată manual, este în mare măsură comună siturilor de la Budureasca și din toată aria culturii Ipotești-Cândești²⁰, precum și așezărilor de la Botoșana²¹, Davideni²² și Hansca²³.

Menționăm că alte numeroase piese de inventar, cum ar fi unelte, piese de port și de podoabă, până la creuzete, linguri de turnat metale, cuptoare pentru redus minereul de fier și cuptoare, tipare, gravoare etc. pentru prelucrarea metalelor, care atestă prezența unor ateliere meșteșugărești și evident a unor meșteri specializați, fie locali sau meșteri itineranți, descoperite în arheositurile din microzona văii Budureasca, sau în general în aria culturii Ipotești-Cândești²⁴, se reîntâlnesc în așezările de la Botoșana²⁵, Davideni²⁶ și Hansca²⁷, sau în alte așezări din aria culturii Costișa-Botoșana-Hansca, specifică regiunilor din spațiul carpato-nistean în secolele V-VII²⁸.

Trebuie evidențiat nu doar faptul că multe elemente ale culturii Ipotești-

¹⁶ Victor Teodorescu, **op.cit.**, în *SCIV*, 15, 1964, 4, p. 488-489; Victor Teodorescu, Vasile Dupoi, Marilena Peneș, Dan Lichiardopol, Gh. Panait, **op.cit.**, în *MCA*, A XVII-a sesiune națională anuală de rapoarte, 1983, Ploiești, II, 1993, p. 365-386; Victor Teodorescu, V. Dupoi, Marilena Jibotean Peneș, Gh. Panait, **op.cit.**, p. 91-117.

¹⁷ Dan Gh. Teodor, **op.cit.**, p. 24-48.

¹⁸ Ioan Mitrea, **op.cit.**, p. 182-191.

¹⁹ Cf. bibliografia citată mai sus, la nota 15.

²⁰ Victor Teodorescu, **op.cit.**, în *SCIV*, 15, 1964, p. 485-496; Suzana Dolinescu-Ferche, **Așezări din secolele III și VI e.n. în sud-vestul Munteniei. Cercetările de la Dulceanca**, București, 1974, p. 75.

²¹ Dan Gh. Teodor, **op.cit.**, p. 51-54.

²² Ioan Mitrea, **op.cit.**, p. 149-156, 166-171.

²³ Igor Corman, **op.cit.**, p. 60-72; Gheorghe Postică, **op.cit.**, p. 162-163.

²⁴ Victor Teodorescu, **Centre meșteșugărești din sec. V/VI-VII e.n. în București**, în *București. Materiale de istorie și muzeografie*, IX, 1972, p. 73-101; Suzana Dorinescu-Ferche, **La culture „Ipotești-Ciurel-Cândești” (V^e-VIIe siècles). La situation en Valachie, în *Dacia*, N.S., XXVIII, 1984, 1-2, p. 117-147; Eugen-Marius Constantinescu, **Memoria pământului dintre Carpați și Dunăre. Nord-estul Munteniei și sud-vestul Moldovei în veacurile IV-XI d.Hr.**, București, 1999, p. 38, 41-45.**

²⁵ Dan Gh. Teodor, **op.cit.**, p. 49-51, 56-58.

²⁶ Ioan Mitrea, **op.cit.**, p. 133-149; 158-166.

²⁷ Igor Corman, **op.cit.**, p. 30-73; Gheorghe Postică, **op.cit.**, p. 155-157, 159, 161, 162-163.

²⁸ Dan Gh. Teodor, **Meșteșugurile la nordul Dunării de Jos în secolele IV-XI d.Hr.**, Iași, 1996, *passim*.

Cândești se regăsesc în așezările din spațiul carpato-nistrean, dar azi putem localiza și zona geografică în care cele două mari complexe culturale, caracteristice regiunilor extracarpatiche în secolele V-VII, își dau mâna, în sensul că se întrepătrund, și elemente ale celor două culturi se regăsesc în aceeași așezare, așa cum s-a putut constata prin cercetările de la Oreavu-Vrancea, într-o așezare din secolele V-VI²⁹. Elementele comune din conținutul celor două culturi caracteristice regiunilor extra-carpatiche sunt atât de numeroase încât arheologul Radu Harhoiu afirmă că în fapt cultura Ipotești-Cândești este atestată și în Moldova (la Costișa, Botoșana, Dodești, Davideni etc.), precum și în Transilvania (la Brateiu³⁰). În linii mari subscriem la această teză. În fapt culturile Ipotești-Cândești, de la sud de Carpați, Costișa-Botoșana-Hansca, din spațiul carpato-nistrean și cultura Bratei-Sighișoara-Țaga-Biharea, din Transilvania, sunt aspecte regionale, cu trăsături comune dar și cu unele particularități, care definesc cultura romanică, în fapt străromânească, din tot spațiul vechii Dacii, o cultură influențată în secolele VI-VII de grupurile slave aflate în migrație spre Dunărea de Jos.

Acum, la marcarea a 50 de ani de la începutul cercetărilor în siturile arheologice din microzona văii Budureasca, și după peste patru decenii de la începutul cercetărilor privind cultura Costișa-Botoșana (numită după 1989, cultura Costișa-Botoșana-Hansca), putem afirma că rezultatele cercetărilor din arheositurile de la Budureasca au avut o importanță semnificativă pentru încadrarea cronologică și atribuirea etno-culturală a realităților arheologice din spațiul carpato-nistrean, specifice sec. V-VII.

Multitudinea de elemente comune, în conținutul culturilor Ipotești-Cândești și Costișa-Botoșana-Hansca, pune în evidență unitatea culturii materiale locale, romanice, din secolele V-VII din întreg spațiul extra-carpatic al vechii Dacii. Dacă avem în vedere și legăturile evidente ale acestor complexe culturale cu civilizația locală romanică din Transilvania, așa cum aceasta este evidențiată de conținutul culturii Bratei-Sighișoara-Țaga-Biharea, atunci putem vorbi de unitatea civilizației romanice la nivelul întregului spațiu nord-dunărean al vechii Dacii, realitate arheologică și istorică ce face din teritoriul carpato-dunărean o autentică „provincie culturală romano-bizantină”³¹. În acest tablou arheologic și istoric, întregit și de nuanțele aduse de elementele alogene prezente în aceste regiuni, în cursul secolelor VI-VII, arheositurile din microzona văii Budureasca au devenit repere reprezentative, adevărate borne ale

²⁹ Ioan Mitrea, *Cercetări arheologice privind secolele IV-XI în județul Vrancea*, în *Studii și Comunicări*, I, Focșani, 1978, p. 49-50.

³⁰ Radu Harhoiu, sub voce **Ipotești-Cândești**, în *Enciclopedia Arheologiei și Istoriei Vechi a României*, vol. II (D-L), coordonator științific Constantin Preda, București, 1996, p. 266.

³¹ Ligia Bârză, Stelian Brezeanu, **Originea și continuitatea românilor. Arheologie și tradiție istorică**, București, 1991, p. 207.

arheologiei primului mileniu creștin din nordul Dunării.

Fără îndoială unele din aprecierile și concluziile lui Victor Teodorescu, inițiatorul și coordonatorul timp de aproape patru decenii, al cercetărilor arheologice din microzona văii Budureasca, și autorul principal al definirii conținutului culturii Ipotești-Cândești, vor fi modificate și nuanțate de cercetările noilor generații de arheologi. Lucrul este firesc și s-a petrecut mereu și în arheologie precum în istoriografie în general. În fond, cum s-a observat, cu mult timp în urmă, fiecare generație „aducându-și piatra la templul grandios și mereu neîmplinit al lui Clio”³².

Chiar și cei mai puțin optimiști și mai rezervați trebuie să accepte că în ultima jumătate de secol s-a acumulat o importantă „bancă de date” care judicios folosită poate aduce lămuriri și concluzii credibile asupra unei etape de răscruce pentru soarta romanității nord-dunărene, cum este aceea a secolelor V-VII. Situația bazei documentare azi este mult mai bună decât aceea de acum o jumătate de secol. Pentru a merge mai departe considerăm că se impune o mai atentă analiză și o regândire a istoriei secolelor V-VII, și pe un plan mai larg a întregii istorii a primului mileniu creștin, din spațiul vechii Dacii „ca o îndatorire a profesionistului și nu o rescriere programată a istoriei, ostentativă, care a dat deja atâtea rebuturi”³³.

Continuarea cercetărilor în arheo-siturile din microzona văii Budureasca și din alte zone adiacente, elaborarea unei monografii cuprinzătoare a tot ceea ce s-a acumulat până acum prin cercetările efectuate aici, ar fi un gest de deplină normalitate, de firească recunoștință față de cel care a inițiat și coordonat mult timp importante cercetări arheologice la care ne-am referit. Este aceasta o datorie a noastră, cei de azi, ca o pildă pentru cei ce vor veni după noi. Să ne reamintim, în acest moment, frumoasele cuvinte spuse de V. Pârvan, cu privire la datoria respectului pentru înaintași dar și cu privire la legătura dintre generații: „Oamenii noi, înflorind în marea lumină a vieții, se pleacă cu reculegere spre pământul unde dorm oamenii vechi, din țaria cărora au crescut ei, oamenii noi, ca florile nouă din pulberea florilor vechi”³⁴.

³² **L'Histoire et ses methodes**, ed. Charles Samaran, Paris, 1961, p. VII, apud Alexandru Zub, **op.cit.**, p.58, nota 28.

³³ Alexandru Zub, **op.cit.**, p. 61.

³⁴ Vasile Pârvan, **Memoriale**, București, 1923, p. 164.

The research importance in the archaeological sites of Budureasca Valley-Prahova for the chronological and ethno-cultural inclusion of the archaeological achievements East of the Carpathians (sec. V-VII)

Summary

The fifty years since the research beginnings in the archaeological sites of the Budureasca Valley-Prahova offer the opportunity not only for the assessment of the results of the research, with the corresponding underlining concerning its significance and place within the rewriting complex of the middle centuries history of the first millennium AD, but also for the bringing into relief of the importance of these investigations within the chronological framing and the ethno-cultural attributing of the archaeological realities from other regions of the old Dacia's territories such as, for instance, the regions east of the Carpathians.

The long investigations of the Budureasca Valley, carried out with an exemplary tenacity and scientific rigorousness, have imposed a complex of archaeological sites of an inestimable archaeologist, the regretted Victor I. Teodorescu (1932-2004), in the Romanian archaeology.

The research in the archaeological sites of the Budureasca Valley, corroborated with the results of the investigations in other sites south of the Carpathians enable the reputed archaeologist formulate the concept of the Ipotești-Cândești culture characteristic to the V-VII centuries in the aforementioned space. It should be mentioned as an undisputed scientific fact that the results of the investigations in the archaeological sites of the Budureasca Valley make up the main stock of artifacts for the understanding of the content and the evolution stages of the Ipotești-Cândești culture (V-VII).

On the other hand, the even more thoroughly understanding of the content and the evolution stages of the Ipotești-Cândești culture (sometimes called the Ipotești-Cândești-Ciurel culture, thought at the present stage of investigations the Budureasca-Ipotești-Cândești would be more fitting) allowed the find of some common elements that have a correspondent in the archaeological realities east of Carpathians from the V-VII centuries.

Thus, in defining the content of the Costișa-Botoșana culture (after 1990 called the Costișa-Botoșana-Hansca culture) characteristic to the V-VII centuries of the Carpathian-Dniester/Nistru space, of its evolution stages, the ever more conclusive and ever richer results concerning the Ipotești-Cândești culture have been really useful, a fact broadly brought into relief by the present work.

We can affirm, on the marking of fifty years since the research beginnings in the Budureasca Valley, and after over four decades of investigations regarding the Costișa-Botoșana culture, that the results of our research in the Budureasca Valley, and on a larger scale of the Ipotești-Cândești culture, have had and have a great importance for the chronological inclusion and ethno-cultural attributing of the archaeological realities east of the Carpathians throughout the V-VII centuries.